



KO TE

# KAHITI O NIU TIRENI.

HE MEA TA I RUNGA I TE MANA O TE KAWANATANGA.

PONEKE, TAITE, NOWEMA 12, 1885.

**PANUITANGA.**

Tari o te Kooti Whenua Maori,  
Akarana, Oketopa 28, 1885.

**H**E Panuitanga tenei kia mohiotia ai, kei te nohoanga o tenei Kooti ki Whangarei, a te 19 o nga ra o Nowema, 1885, te wakawakia ai te take o nga tangata e mau nei o ratou ingoa i te rarangi tuatahi, ki nga pihi whenua a nga tangata kua mate, e mau nei o ratou ingoa i te rarangi tuarua, ko nga pihi whenua kei te rarangi tuatoru. Mehemea kua tuhituhi pukapuka Wira te tangata mate i tona oranga, ma te kaitono e kawe mai taua Wira ki te Kooti, kia kite te Kaiwhakawa, kia tau tika ai te whenua i runga i te kaitono o te tangata mate.

NA TE HAMANA,  
Rehita.

Nama.	Ko nga ingoa o nga tangata e ki ana kia taka mai ki a ratou nga whenua.	Ko te ingoa o te tangata i mate.	Ko te ingoa o te whenua.
1	Tamati Te Maru, Hori Te Ngere	Hori Te Ngere	Te Ruatahi.
2	Heta Arama, Heta Taurua	Te Tatau Hauariki	Omaunu.

**HE PANUITANGA.**

*Mo etahi Pihi Whenua kia Wahia.*

Tari Kooti Whenua Maori,  
Akarana, Oketopa 28, 1885.

**H**E Panuitanga tenei kia mohiotia ai, ko a te nohoanga o tenei Kooti ki Whangarei, a te 19 o nga ra o Nowema, 1885, te whakarangona ai nga tono a nga tangata e mau nei o ratou ingoa i te rarangi tuatahi, kia wahia, kia roherohea te whenua i roto i te Karauna Karaati e mau nei te ingoa i te rarangi tuarua, ko te Takiwa kei te rarangi tuatoru.

A, i runga i te mana o Tekihana 7 i roto i te "Ture Wehe-wehe Whenua Maori, 1882," ko nga tangata katoa kei a ratou tetahi Karauna Karaati ranei, tetahi Pukapuka Whakatuturu ranei, mo nga whenua kua tonoa nei kia wehea, ka whakahaia nei kia whakatakotoria ana pukapuka ki te aroaro o te Kooti a te wa e noho ai taua Kooti.

NA TE HAMANA,  
Rehita.

Nama.	Ko nga ingoa o nga tangata i tono kia wahia te whenua.	Te ingoa o te whenua i tonoa kia roherohea.	Te Takiwa.
1	Tamati Te Maru, Hori Riwahi	Te Ruatahi ..	Whananaki.
2	Wiki Pirihiri ..	Hurapaki ..	Whangarei.
3	Te Kawana ..	Waitomotomo..	Mangakahia.

**HE PANUITANGA.**

*Mo etahi pihi Whenua kia Wahia.*

Tari o te Kooti Whenua Maori,  
Akarana, Oketopa 26, 1885.

**H**E Panuitanga tenei kia mohiotia ai, ko a te nohoanga o tenei Kooti ki Te Taheke, i te Takiwa o Rotoiti, a te 26 o nga ra o Nowema, 1885, te whakarangona ai nga tono a nga tangata e mau nei o ratou ingoa i te rarangi tuatahi kia wahia, kia roherohea nga whenua i roto i nga Karauna Karaati e mau nei nga ingoa i te rarangi tuarua, ko te Takiwa kei te rarangi tuatoru.

A, i runga i te mana o Tekihana 7 i roto i te "Ture Wehe-wehe Whenua Maori, 1882," ko nga tangata katoa kei a ratou tetahi Karauna Karaati ranei, tetahi Pukapuka Whakatuturu ranei, mo nga whenua kua tonoa nei kia wehea, ka whakahaia nei kia whakatakotoria ana pukapuka ki te aroaro o te Kooti a te wa e noho ai taua Kooti.

NA TE HAMANA,  
Rehita.

Nama.	Ko nga ingoa o nga tangata i tono kia wahia te whenua.	Te ingoa o te whenua i tonoa kia roherohea.	Te Takiwa.
1	Tamati Hapimana ..	Whakapounga-kau Pukepoto	Rotorua.
2	Reihana Paruhi, Maihi Ngaki, Aporo Te Ia	Rangihuru Nama 2A	Maketu.
3	Ariha Rangitipao, Wi Patere Tarahanga, Hare Rauparaha, Paora Patu, Pera Peita, Hoihi Rawa, Mohi Koura, Warihia Rangitipao, Rangitipao, Hoihi Pureke, Miriama Pacantu, Rewiri Te Munnuhu, Muka Tuniho	Waiohau Nama 1	Karatia.
4	Hare Rauparaha, Paora Patu	Waiohau Nama 2	Karatia.
5	Wakata Te Ata, Piripi Tamakohuru	Waiohau ..	Karatia.

**PANUITANGA.**

Tari o te Kooti Whenua Maori,  
Akarana, 26 Oketopa, 1885.

**H**E Panuitanga tenei kia mohiotia ai, kei te nohoanga o tenei Kooti ki Te Taheke, Rotoiti, a te 27 o nga ra o Nowema, 1885, te whakawakia ai te take o nga tangata e mau nei o ratou ingoa i te rarangi tuatahi, ki nga pihi whenua a nga tangata kua mate, e mau nei o ratou ingoa i te rarangi tuarua, ko nga pihi whenua kei te rarangi tuatoru. Mehemea kua tuhituhi pukapuka Wira te tangata mate i tona

oranga ma te kaitono e kawe mai taua Wira ki te Kooti, kia tau tika ai te whenua i runga i te hiahia o te tangata mate.

NA HAMANA,  
Rehita.

Name.	Ko te ingoa o te tangata e ki ana kia taka mai ki a ia te whenua.	Ko te ingoa o te tangata i mate.	Ko te ingoa o te whenua.
1	Wairua Tamatamarangi	Mihaere Tamatamarangi	Puketauhinu Nama 2.
2	Wi Taopuku, Heremia Tuhoto, Hoani Kukari, Wairua, Huriata	Mihaere Tamatamarangi	Puketauhinu.
3	Wiripine Marino, Picipi Kareao	Wiremu Neera	Waiohau.
4	Te Wheta Hawea ..	Rankura ..	Waiohau.
5	P. Te Tuahu ..	Wiremu Neera	Waiohau.
6	Horeriri Te Ata ..	Mere Te Ata ..	Waiohau Nama 1.
7	Te Waru Karanama	Iriaka Karanama	Waiohau.
8	Winiata Te Hata ..	Henare Kingi ..	Waiohau.
9	Raina Mat-kahu ..	Taumanu ..	Waiohau.
10	Ngarohi Kapa ..	Te Kapa Te Ahura	Waiohau Nama 1.
11	Te Hakaarangi ..	Rangiaho ..	Waiohau Nama 1.
12	Rowiri Te Mumuhu	Raina Miriama	Waiohau Nama 1.
13	Harekare ..	Harieta Te Wai-kohua	Waiohau Nama 1.
14	Te Raiwhera Kiingi, Kapa Waata, Honorei Waata, Aparo Waata, Henera Waata, Mihirini Waata, Pako Waata	Waata Taranui	Ona Taonga.

“**T**HE Ture Reiti i nga Whenua o te Karauna me nga Whenua Maori, 1882,” me te Ture Whakatikatika i taua Ture.

Ki te tangata nana, ki nga tangata ranei na ratou nga whenua kua whakaaatia i roto i nga rooru whakaatu i nga utu o nga whenua Maori, kua takua atu nei ki nga poari takiwa e mau nei nga ingoa i roto i te Kupu Apiti ki tenei, i raro i nga tikanga o nga Ture kua whakaaatia i runga ake nei me era atu Ture katoa e pa ana e whai tikanga ana.

NORONIA kua takua mai he tono ki ahau Te Minita Whakamaori i nga Moni o Niu Tireni, e mau nei toku ingoa i raro iho nei, o nga poari takiwa e tetahi tangata ranei mo te taha ki a ratou, i raro i nga tikanga o “Te Ture Reiti i nga Whenua o te Karauna me nga Whenua Maori, 1882,” kia utua nga reiti i roto i nga utua ana kia utua i runga i nga tikanga o utua rooru.

He panuitanga tenei ki a koutou ki ia tangata ki ia tangata o koutou, kia mohio ai koutou kua takoto nga rooru o nga whenua Maori ki nga tari o ana poari takiwa ko ana rooru he mea tahi ki te reo Maori, a e whakaatu ana hoki i nga utu o nga whenua Maori kua whakaaatia i runga i ana rooru.

Na he tono tenei ki a koutou ki ia tangata ki ia tangata hoki o koutou i nga tangata na ratou ana whenua kia utua e koutou ana reiti a te 16 o nga ra o Nowema, 1885, i mua mai ranei o taua ra, me utu e koutou ana moni reiti i te tari o te poari o te takiwa i takoto ai ana whenua, tena te whakaturanga kei te Kupu Apiti.

KUPU APITI.

Te Ingoa o te Poari Takiwa.	Te Tari o te Poari Takiwa o utua ai nga Moni Reiti.
Te Rori Poata o Pirongia ..	Harapipi.
Te Rori Poata o Waitoa ..	Morrinsville.
Te Rori Poata o Karori Makara ..	Karori.
Te Rori Poata o Remuera ..	Newmarket.
Te Rori Poata o Poverty Bay ..	Gisborne.
Te Rori Poata o Oruru ..	Oruru Mongonui.
Kaute Kaunihera o Hobson ..	Dargaville.
Te Rori Poata o Whangaeahu ki	Mangamahau.
Te Runga	
Kaute Kaunihera o Bay of Islands	Ohacawai.

He mea tuhi nei toku ingoa i tenei te wha o nga o Nowema, 1885.

Jos. A. TOLE,  
Mo te Minita Whakamaori i nga Moni o te Koroni.

KOOTI WHENUA MAORI, NIU TIRENI,  
TAKIWA O KIHIPANE.

**I**RUNGA i tetahi whakataunga a te Kooti i timata nei tonu tuunga ki Kihipane, i roto i te Takiwa o Akarana, i te 27 o nga ra o Akuhata, 1883, i runga i te whakaturanga, o tetahi kereme whakawa roherohi i tetahi pihi whenua, i roto i taua Takiwa ko Kaiti, te ingoa:

I runga hoki i tetahi tono whakawa tuarua, i tunituhia mai nei ki tenei Kooti, i roto i nga mara e toru, i muri i taua whakataunga a te Kooti, he mate no ratou, ki ta ratou whakaaro iho, i tubia mai ai taua tono e etahi tangata Maori, ko Hirini Te Kani me etahi atu nga ingoa kia whakawakia tuarua taua kereme;

Na, ko ahau ko Hone Eruini Maketanara, Te Tumuaki Kaiwhakawa o taua Kooti, i runga i te mana kua tukua mai nei ki ahau, mo taua mahi, ka whakahaui atu nei, kia whakawakia tuarua ano taua kereme, a tetahi launga o te Kooti ki Kihipane, i te Takiwa o Kihipane, a te 7 o nga ra o Tihema, 1885.

He mea tunituhi i te 6 o nga ra o Nowema, 1885.

Naku, NA TE MAKETANARA,  
Tumuaki Kaiwhakawa.

Panuitanga i raro i “Te Ture Whakatikatika i nga Ture Whenua Maori, 1882.”

(L.S.) WM. F. DRUMMOND JERVOIS, Kawana.  
ME PANUITANGA.

**N**OTEMEA kua whakataua te whenua i roto i te Kupu Apiti ki tenei ki etahi tangata Maori o Niu Tireni i raro i etahi tikanga here, a kua puta te tono kia unuhia taua here:

Na he whakaatu tenei kia mohiotia ai tera ka unuhia tonutia te here i runga i taua whenua e Te Kawana, ina pahure nga ra e ono tekau i muri mai i te perohetanga o tenei Panuitanga ki te Gazette me te Kahiti.

He mea tuku atu i raro i te ringa o His Excellency Sir William Francis Drummond Jervois, Kawana a te Koroni o Niu Tireni, he mea whakaputa ano i raro i te Hiri o taua Koroni i te Whare o te Kawana i Poneke, i tenei te rima o nga ra o Nowema, i te tau o te taton Arika kotahi mano e waru rau e waru tekau ma rima.

JOS. H. TOLE,

Mo te Minita mo te Taha Maori.

E TE ATUA TOHUNGIA TE KUINI!

KUPU APITI.

Rota Nama 74, i te Parihi o Waitotahi.

TERA pihi whenua katoa i te Takiwa Ruri o Opatiki, i roto i te Takiwa Porowinitanga o Akarana, e mohiotia ana ko Rota Nama 74, i te Parihi o Waitotahi, e 20 eka i roto, nui ake iti iho ranei. Ko te rohe ki te Raki ko Rota Nama 70, 1545 ringiki; ki te Marangai he rama rori, 1385 ringiki, ki te Tonga ko Rota Nama 76, 1402 ringiki; ki te Hauauru he rama rori 1653 ringiki; nui ake iti iho ranei ana ringiki katoa.

Panuitanga i raro i “Te Ture Whakatikatika i nga Ture Whenua Maori, 1882.”

(L.S.) WILLIAM F. DRUMMOND JERVOIS, Kawana.  
HE PANUITANGA.

**N**OTEMEA kua whakataua te whenua i roto i te Kupu Apiti ki tenei ki etahi tangata Maori o Niu Tireni i raro i etahi tikanga here, a kua puta te tono kia unuhia taua here:

Na he whakaatu tenei kia mohiotia ai tera ka unuhia tonutia te here i runga i taua whenua e Te Kawana, ina pahure nga ra e ono tekau i muri mai i te perohetanga o tenei Panuitanga ki te Gazette me te Kahiti.

He mea tuku atu i raro i te ringa o His Excellency Sir William Francis Drummond Jervois, Kawana o te Koroni o Niu Tireni, he mea whakaputa ano i raro i te Hiri o taua Koroni i te Whare o te Kawana i Poneke, i tenei te rua tekau ma iwa o nga ra o Hepetema, i te tau o te taton Arika kotahi mano e waru rau e waru tekau ma rima.

HONE PARANIHI,

Minita mo te Taha Maori.

E TE ATUA TOHUNGIA TE KUINI!

KUPU APITI.

Ko tera pihi whenua katoa i te Takiwa o Koromacne i te Kaute o Queen e rua tekau ma iwa e toru koata paati (2975), i roto nui ake iti iho ranei, e mohiotia ana ko Paranga Nama 13, ko Nama 2,273 te nama, ko taua whenua katoa e mau na te whakaturanga i roto i te Karauna Karaati kua oti te rehita

i roto i te 55 o nga wharangi o te Pukapuka Nama 3 kei te Tari Rehita Tiiti i Akarana, i te Takiwa Porowinitanga o Akarana i te Koroni o Niu Tirenī e takoto ana.

*Panuitanga i raro i "Te Ture Whakatikatika i nga Ture Whenua Maori, 1883."*

**NOTEMEA** kua whakaturia a Hoani Meihana Te Rangī-otu raua ko Irihapeti Mahuri hei Kai-tiaki i raro i nga tikanga o "Te Ture Whakahaere i nga Whenua Tuturu o nga Maori, 1867," me nga Ture Whakatikatika i taua ture, mo nga take me nga paanga o Te Mananui Mahuri tangata Maori o Niu Tirenī, i roto i te whenua e mau nei te whakaaturanga i roto i te Kupu Apiti ki tenei, kei te takoto hoki te tikanga here ki runga ki taua whenua, a kua puta he tono kia unuhia aua here.

Na, he whakaatu tenei kia mohiotia ai e meingatia ana kia unuhia tonutia te here i runga i aua take me aua paanga, ina pahure nga ra e ono tekau i muri mai i te perhitanga o tenei Panuitanga ki te *Gazette* me te *Kahiti*, he mea kia taea ai e aua Kai-tiaki te reti i taua whenua mo nga tau e rua tekau-ma-tahi timata i te tekau-ma-toru o nga ra o Mei, 1884.

He mea tuhi i Poneke i tenei te rua tekau-ma-waru o nga ra o Hepepetema i te tau o to tatou Ariki kotahi mano e waru rau e waru tekau-ma-rima.

HONE PARANHI,  
Minita mo te Taha Maori.

KUPU APITI

**TERA** pihi whenua katoa i te Takiwa Porowinitanga o Poneke, kotahi mano eka i roto, nui ake iti iho ranei, ara ko taua whenua e karangatia nei ko te Whenua Rahui i roto i te Manawatu Wairarapa No. 1, ara ko te Eketahana Poraka, i roto i te Takiwa o Wairarapa, ko taua whenua katoa e mau na te whakaaturanga i roto i te 48 o nga wharangi o te Pukapuka Rehita Karana Karaati Nama 26.

*Panuitanga i raro i "Te Ture Whakatikatika i nga Ture Whenua Maori, 1883."*

**NOTEMEA** kua whakaturia a Whakaterē Te Kaera raua ko Wiremu Tamahana hei Kai-tiaki i raro i nga tikanga o "Te Ture Whakahaere i nga Whenua Tuturu o nga Maori, 1867," me nga Ture Whakatikatika i taua ture, mo nga take me nga paanga o Tiaki Paora, o Te Maunga Paora, me Ribi Paora tangata Maori o Niu Tirenī, i roto i te whenua e mau nei te whakaaturanga i roto i te Kupu Apiti ki tenei, kei te takoto hoki te tikanga here ki runga ki taua whenua, a kua puta he tono kia unuhia aua here.

Na, he whakaatu tenei kia mohiotia ai e meingatia ana kia unuhia tonutia te here i runga i aua take me aua paanga, ina pahure nga ra e ono tekau i muri mai i te perhitanga o tenei Panuitanga ki te *Gazette* me te *Kahiti*, he mea kia taea ai e aua Kai-tiaki te reti i taua whenua mo nga tau e rua tekau-ma-tahi timata i te rua-tekau-ma-rima o nga ra o Mei, 1885.

He mea tuhi i Poneke i tenei te rua-tekau-ma-tahi o nga ra o Oketopa i te tau o to tatou Ariki kotahi mano e waru rau e waru tekau-ma-rima.

JOS. H. TOLE,  
Mo te Minita mo te Taha Maori.

KUPU APITI

**TERA** pihi whenua katoa kei Te Kaha i te Takiwa o Pei o Pureti, i roto i te Takiwa Porowinitanga o Akarana, e rua ruuri tekau-ma-wha paati i roto, nui ake iti iho ranei, ara ko taua whenua e mohiotia ana ko Waihirere te ingoa.

*Panuitanga i raro i "Te Ture Whakatikatika i nga Ture Whenua Maori, 1883."*

**NOTEMEA** kua whakaturia a George Lipsey raua ko Emma Lipsey, hei Kai-tiaki i raro i nga tikanga o "Te Ture Whakahaere i nga Whenua Tuturu o nga Maori, 1867,"

me nga Ture Whakatikatika i taua ture, mo nga take me nga paanga o Ani Ripiha raua ko Akuhata Ripiha, he hawhakahe o Niu Tirenī, i roto i te whenua e mau nei te whakaaturanga i roto i te Kupu Apiti ki tenei, kei te takoto hoki te tikanga here ki runga ki taua whenua, a kua puta he tono kia unuhia aua here.

Na, he whakaatu tenei kia mohiotia ai e meingatia ana kia unuhia tonutia te here i runga i aua take me aua paanga, ina pahure nga ra e ono tekau i muri mai i te perhitanga o tenei Panuitanga ki te *Gazette* me te *Kahiti*, he mea kia taea ai e aua Kai-tiaki te reti i taua whenua.

He mea tuhi i Poneke i tenei te tekau-ma-rima o nga ra o Oketopa i te tau o to tatou Ariki kotahi mano e waru rau e waru tekau-ma-rima.

HONE PARANHI,  
Minita mo te Taha Maori.

KUPU APITI

**TERA** pihi whenua katoa i te Takiwa Ruri o Te Aroha, e rua eka kotahi ruuri tekau-ma-waru paati i roto, nui ake iti iho ranei, tetahi wahi o tekiona tekau-ma-whitu o Poraka IX, i runga i te mapi o te Takiwa Ruri o Te Aroha, ko te rohe ki te Marangai-ma-raki ko tetahi atu wahi o taua tekiona Nama tekau-ma-whitu 766.4 ringiki, ki te Marangai-ma-tonga ko Emma Tiriti 488.9 ringiki; ki te Tonga he raina rori kua whakatakatoria i te taha o te Awa o Waihou, ki te Hauauru-ma-raki ko tetahi atu wahi o taua tekiona Nama tekau-ma-whitu ano, 41 ringiki, 332.2 ringiki, nui ake iti iho ranei aua mehuatanga.

Me tera wahanga whenua i roto i taua Takiwa Ruri o Te Aroha, e 30.8 paati i roto, nui ake iti iho ranei, ko tetahi wahi o taua tekiona Nama tekau-ma-whitu o Poraka IX., tekau-ma-rima ringiki te whanui o taua wahanga, ko te rohe ki te Rawhiti ko tetahi atu wahi o taua tekiona Nama tekau-ma-whitu o Poraka IX., 40.7 ringiki 0.7 ringiki, 476.1 ringiki, 211.3 ringiki, 560.7 ringiki; ki te Hauauru ko tetahi atu wahi o taua tekiona Nama tekau-ma-whitu o taua Poraka IX., 560 ringiki, 209 ringiki, 478 ringiki, 36 ringiki, nui ake iti iho ranei aua mehuatanga, e mau na te whakaaturanga o aua pihi e rua i roto i te 166 o nga wharangi o te Pukapuka Rehita Nama 24 o te Takiwa o Akarana.

*Panuitanga i raro i "Te Ture Whakatikatika i nga Ture Whenua Maori, 1883."*

**NOTEMEA** kua whakaturia a Timoti Puketutu, hei Kai-tiaki i raro i nga tikanga o "Te Ture Whakahaere i nga Whenua Tuturu o nga Maori, 1867," me nga Ture Whakatikatika i taua ture, mo nga take me nga paanga o Nihota Timoti raua ko Ihami Tinoti tangata Maori o Niu Tirenī, i roto i te whenua e mau nei te whakaaturanga i roto i te Kupu Apiti ki tenei, kei te takoto hoki te tikanga here ki runga ki taua whenua, a kua puta he tono kia unuhia aua here.

Na, he whakaatu tenei kia mohiotia ai e meingatia ana kia unuhia tonutia te here i runga i aua take me aua paanga, ina pahure nga ra e ono tekau i muri mai i te perhitanga o tenei Panuitanga ki te *Gazette* me te *Kahiti*, he mea kia taea ai e aua Kai-tiaki te reti i taua whenua mo nga tau e rua tekau-ma-tahi.

He mea tuhi i Poneke i tenei te rua tekau-ma-wha o nga ra o Oketopa, i te tau o to tatou Ariki kotahi mano e waru rau e waru tekau-ma-rima.

EDWARD RICHARDSON,  
Mo te Minita mo te Taha Maori.

KUPU APITI

**TERA** pihi whenua katoa i te Takiwa o Kaipara, kotahi tekau-ma-iwa eka i roto, nui ake iti iho ranei, ara ko taua whenua e karangatia nei ko Rarapuka Nama 2, ko te rohe ki te Marangai he raina 1480 ringiki, ki te Marangai-ma-tonga ko te Kaikuna Poraka 5482 ringiki, ki te Hauauru-ma-tonga he raina 1893 ringiki, 583 ringiki, ki te Hauauru-ma-raki ko Te Pahunuhunu Poraka, 25 ringiki, 2423 ringiki, 4500 ringiki.